

سری کتب فناوری‌های آینده در معماری و شهرسازی

معماری بومی:

اقلیم و حیات

تألیف

دکتر هادی محمدی نژاد

دکتر در معماری بیونیک و پژوهشگر مساعیات بین رشته‌ای زیستی در معماری

مهسا حسن زاد

انتشارات طحان

ناشر تخصصی معماری و شهرسازی

سرشناسه

- محمودی نژاد، هادی، ۱۳۶۱ فروردین -
عنوان و نام پدیدآور : معماری بومی، اقلیم و حیاط/تالیف هادی محمودی نژاد.
مشخصات نشر : تهران : طحان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری : ۲۰۴ ص: مصور، جدول، نمودار،
فروست : سری کتب فناوری‌های آینده در معماری و شهرسازی؛ ۶
شابک : 978-622-6507-04-2
وضعیت فهرست نویسی : فیا
موضوع : معماری بومی -- مناطق خشک
موضوع : Vernacular architecture -- Arid regions
موضوع : معماری بومی -- مناطق خشک -- ایران
موضوع : Vernacular architecture -- Arid regions -- Iran
موضوع : معماری -- عوامل اقلیمی
موضوع : Architecture and climate
موضوع : خانه‌های حیاطدار -- ایران -- طرح و ساختمان
موضوع : Courtyard houses-- Iran -- Design and construction
به بندی کنگره : ۷۳۰/۳۸۵
بندی دیوینی : ۷۳۰/۲۸۵
شماره ثبت ملی : ۵۵۴۸۹۰۰

سری کتب فناوری‌های آینده در معماری و شهرسازی

معماران بومی: اقلیم و حیاط

تالیف: هادی محمودی نژاد-مهسا حسن ز

چاپ: اورجینال

صحافی: اورجینال

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۵۰ نسخه

مدیر تولید: ابوالفضل جلاغلو

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۵۰۷-۰۴-۲

قیمت: ۵۲۰۰۰ تومان

فهرست

فصل اول. طبقه‌بندی اقلیمی و اقلیم کویر * ۹-۶۶*

فصل دوم. معماری بومی * ۶۷-۱۱۰*

فصل سوم. حیات در حیا * ۱۱۱-۱۶۶*

منابع و کتابشناسی * ۱۶۷-۱۸۴*

www.ketab.ir

پیشگفتار

در سطح جهانی، ریشه‌های تاریخی توجه به معماری بومی را می‌توان در قرن ۱۸ میلادی یافت. در این زمان، با استعمار کشورهای آفریقا و اقیانوسیه به وسیله اروپائیان تغییراتی در هنر و ادبیات دنیای غرب به وقوع پیوست. در نیمه دوم قرن ۱۸ مطالعاتی علمی و خاص‌تری در مورد نحوه زندگی، فرهنگ و هنر معماری جوامع استعمار شده صورت گرفت. لیکن این تحقیقات و بررسی‌ها بلافاصله اثر خود را بر روی حرفه معماری و آموزش معماران ظاهر نکرد و این امر تا اوایل سالهای ۱۹۶۰ اثر بارز و خیلی آشکاری از خود بروز نداد. در سال ۱۹۶۴، «برنارد ردوفسکی» نمایشگاهی را با عنوان «معماری بدون معمار» به همراه کتابی با همین نام فراهم کرد. به عقیده برخی، این واقعه همچون نقطه عطفی در شروع توجه جدی به معماری بومی واقع گردید و سرآغاز تحقیقات بسیاری در این زمینه شد. «وودهاوس» در مقدمه کتاب خود توصیف نسبتاً دقیقی از جستجوها و مطالعات صورت گرفته در پیرامون موضوع معماری بومی را قبل و بعد از سال ۱۹۶۰ ارائه کرده است. لذا، خانه را می‌توان جدا از مجتمع یا بستر آن مورد توجه و مطالعه قرار داد و باید بخشی از کل نظام اجتماعی و نظام فضایی شهر باشد. خانه و شیوه زندگی، مجتمع زیستی و حتی منظر را نیز بررسی کرد. انسان در مجموعه‌ای زندگی می‌کند. خانه یکی از عناصر آن است؛ در نتیجه طریق استفاده کردن انسان از مجموعه، شکل و ساختار خانه را تغییر می‌دهد. در گذشته محل دیدار و برخورد دوستان در فضای خانه اتفاق می‌افتاد، بنابراین فضای خانه‌های سنتی باید به این نیاز پاسخ می‌داد، اما در مسکن معاصر بخشی از مجموعه مانند کوچه، میدان، غیره، مکان ملاقات و برخورد به وجود می‌آورد، در این صورت خانه ساختار دیگری پیدا خواهد کرد. اهمیت دادن بیش از اندازه به جنبه‌های فرهنگی شکل ساخته شده، به سوی حالت نسبی‌گرایی کاملی میل می‌کند؛ و به مجرد اینکه یک فرهنگ و شیوه زندگی معینی تغییر می‌کند، شکل‌های وابسته و متعلق به آن فرهنگ نیز معنای خود را از دست می‌دهد. اما به خوبی می‌دانیم که تعداد قابل ملاحظه‌ای از تولیدات و ارزش‌های تولید شده به وسیله یک فرهنگ مدت‌ها بعد از آنکه آن فرهنگ از بین رفته، ارزش خود را از دست نمی‌دهد و نیز می‌دانیم که اشکال مسکونی و مجتمع‌های زیستی وابسته به آن فرهنگ، بعد از محو آن هنوز قابل استفاده است، حتی اگر معنای وابسته به شکل یعنی معنای زیستی وابسته به آن فرهنگ، بعد از آن تعلق دارد و شکل را با آن معنا می‌شناسیم، زیاد تغییر کرده باشد؛ زیرا در حقیقت در مقایسه زبان و دیدگاه انسان با زبان و دیدگاه تکنولوژیک این گونه شکل‌ها، می‌تواند غالباً اشکال زیباتر باشد. از سویی دیگر، حیاط‌های مرکزی در خانه‌های سنتی ایران با بهره‌گیری از عناصر طبیعی از قبیل آب، باد، نور و گیاهان، شرایط بسیار خوبی برای زندگی ساکنان فراهم آورده و سطح کیفی زندگی آن‌ها را ارتقا می‌دادند. اما امروزه بدلیل دستیابی به مسکن بیشتر بدون توجه به کیفیت آن‌ها، نه تنها توجهی به حضور عناصر طبیعی در زندگی انسان‌ها نمی‌شود بلکه در بسیاری از موارد بناها حتی فاقد امکانات ضروری زندگی هستند. حیاط به عنوان اصلی‌ترین فضای باز، همزیستی با طبیعت را نمایندگی می‌کند. حیاط در خانه‌های تاریخی، میکرو اقلیم و بهشت کوچک خانه است. در خانه‌های تاریخی بومی حیاط در مرکزیت بنا قرار دارد و همانند قلب خانه عمل می‌کند. فضاهای مختلف خانه‌ها اعم از: اتاق، ایوان و راهرو، و مهتابی، صفا و سکو با آرایشی تعریف شده در اطراف حیاط مستقر شده و تمامی فضاها به شیوه‌ای غیرمستقیم یا تدریجی با حیاط مرتبط

است. در نمونه‌هایی با مساحت بزرگ‌تر مشاهده شد که فضاها به صورت لایه افقی بر گرد حیاط قرار گرفته است. در حیاط، حضور آب، سبزی، آسمان، آفتاب، باد، شب و مهتاب و رابطه معمارانه با آن‌ها کاملاً محسوس است. حیاط از نظر احساس فضایی همانند یک اتاق عمل می‌کنند. چهار جبهه حیاط، حتی آن قسمت‌ها که فقط دیوار است مشخص و تعریف شده است. مجموعه فعالیت‌های زندگی درون اتاق‌ها را می‌توان به حیاط منتقل کرد. در هر سمت حیاط، ترکیب لایه‌های افقی و عمودی فضا، همچون شبکه‌ای درهم تنیده، انواع فضاها با ارتفاع مختلف را برای فعالیت‌های خصوصی و عمومی مرتبط با شیوه زندگی فراهم می‌آورد. به هر حال در این کتاب به مفهوم «حیاط در معماری کویر» پرداخته شده است. فصل اول مشتمل بر شناسایی اقلیم کویر خواهد بود. فصل دوم به معماری بومی و شاخصهای آن می‌پردازد و فصل سوم مفهوم حیاط را در معماری مورد توجه قرار داده است. در پایان استدعا دارد تا خوانندگان گرامی نقطه نظرات ارزشمند خود را از طریق کانال @futurearc در اختیار نویسنده قرار دهند. در پایان از اربابان نظر و اهالی سرای اندیشه تقاضا دارد تا ضعف‌ها، اهمال‌های ناخواسته را با دیده اغماض نگریسته و نویسنده را از نظرات ارزشمند برای رفع نواقص در چاپهای بعدی آگاه نمایند.

هادی محمودی نژاد - دکتر معماری و پژوهشگر فوق دکتری معماری بیونیک.